

Een unieke schatkamer aan egodocumenten
uit de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog

MISSIE MILITAIR- HISTORISCH MATERIAAL

Vught, 6 januari 1946

'Moeder, zaterdag kun je op mij rekenen, en dat van dat Indië
behoef je je eigen niet ongerust te maken want alles zal wel in
orde komen'

Deze woorden komen van een briefkaart van korporaal
Henk Koolmees, die hij kort voor zijn vertrek vanuit de
Frederik Hendrik kazerne te Vught schrijft aan zijn ouders.
Als dienstplichtige ingedeeld bij de 4e compagnie van het 4e
bataljon 10e Regiment Infanterie (4-IV-10RI) wordt Koolmees naar
toenmalig Nederlands-Indië uitgezonden, tijdens de Indonesische
onafhankelijkheidsoorlog. Ondanks zijn geruststellende
woorden loopt het anders. Bij een patrouille op 5 maart 1949 in
de omgeving van Jakarta op Java wordt Koolmees tijdens een
vuurgevecht dodelijk getroffen. Nog dezelfde dag overlijdt hij
in het Militair Hospitaal te Batavia (Jakarta). Hij wordt slechts
tweëntwintig jaar.

^ Dagelijkse routine: het
patrouillelopen. Zo ook
voor 4-4-10RI Verso: 'Op
patrouille Tjikalong Kaelong'
(Cikalongkulon). Tweede van
rechts Henk Koolmees. (Bron:
NIMH, Collectie Sweep)

De foto's van deze jonge dienstplichtige zijn een van de tastbare herinneringen aan de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog. Naast foto's bevat Koolmees nalatenschap ook krantenartikelen en correspondentie met het thuisfront. Het verhaal van Koolmees staat niet op zichzelf. Aanvankelijk meldt een aanzienlijke groep mannen zich na de Tweede Wereldoorlog aan als oorlogsvrijwilliger. Maar deze groep blijkt in omvang al snel niet toereikend. Vanaf 1946 worden talloze jonge dienstplichtigen opgeroepen om dienst te nemen. In de collectie Sweep, egodocumenten Nederlands-Indië 1945-1950 krijgen al deze persoonlijke verhalen een plek.

Sweep

Tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog gebruiken Nederlandse troepen de term 'sweep', om een uitkasmactie aan te duiden. Een andere betekenis van sweep is aanvegen of afzoeken. De naam van de collectie refereert dus niet alleen aan het verleden, maar ook aan het project waarbij een groot aantal losse stukken van diverse schenkers bij elkaar werden gebracht. In 2009 start het NIMH op initiatief van Jacques Bartels dit project. Bartels, zoon van een Indië-veteraan, realiseert zich tijdens zijn onderzoek hoeveel materiaal er nog bij veteranen en hun nazaten aanwezig moet zijn. Om te voorkomen dat het materiaal verloren gaat, wordt het Sweep-project gestart. In samenwerking met Defensie en diverse veteranenorganisaties worden verschillende inzamelpunten opgetuigd. Hier kunnen veteranen en nabestaanden dagboeken, brieven, fotoalbums, filmmateriaal schenken. Het geschonken materiaal bestaat uit fotoalbums, cor-

Korporaal Henk Koolmees (bron NIMH, collectie Sweep)

respondentie, dagboeken en filmmateriaal. Bijzonder zijn ook de geluidsopnames die regelmatig opduiken. 'Stemmen uit Nederlands-Indië', een op Schellak-plaat vastgelegde gesproken bericht van de militairen overzee aan het thuisfront uitgegeven door de Dienst Welfare. Naast al deze persoonlijke stukken bevatten de schenkingen ook gevechtsverslagen, verlieslijsten en patrouille- of inlichtingenrapporten.

Een van de foto's die Henk vanuit Java naar z'n ouders stuurde. Verso: 'Dag mama, met liefs van uw zoon Henk' (bron: NIMH, collectie Sweep)

De schenkingen zijn niet alleen afkomstig van Jan Soldaat, maar ook van officieren. En hoewel het gros van het materiaal afkomstig is van militairen ingedeeld bij de Koninklijke Landmacht of het Koninklijk Nederlands-Indische Leger (KNIL), bevat de collectie ook stukken afkomstig van de Militaire Luchtvaart KNIL, Koninklijke Marine en meer specifiek het Korps Mariniers. Inmiddels zijn er bijna duizend schenkingen opgenomen in de collectie Sweep. Al

deze aanwinsten zijn nauwgezet beschreven. Deze ware schatkamer aan bronnen is hierdoor niet alleen op naam, maar ook op eenheid, datum of locatie doorzoekbaar. Een groot deel van de collectie is inmiddels gedigitaliseerd. Geïnteresseerden kunnen de stukken online raadplegen via nimh.nl. Al dit materiaal geeft een fascinerend inzicht in de alledaagse ervaringen van de vele uitgezonden militairen naar Indonesië gedurende de periode 1945 tot 1950.

De neef van Henk Koolmees bewijst een laatste eer aan zijn graf (bron: NIMH, collectie Sweep)

Een beeld dominant aanwezig in vele fotoalbums: de begrafenis van gesneuvelde kameraden. Henk wordt met militaire eer begraven op het ereveld Menteng (bron: NIMH, collectie Sweep)

Oproep schenkingen

Het militair verleden is van ons allemaal. Juist hierom bewaart het NIMH ons militaire verleden voor de toekomst. Of het nu gaat om brieven, documenten of foto's van een verre voorvader of materiaal van een recente uitzending naar Irak, Afghanistan of Mali: uw materiaal kan een waardevolle aanwinst voor het NIMH zijn. Bel (088-9516622) of mail (informatievragennimh@mindef.nl) ons voor meer informatie, wij komen graag met u in contact.

Materiaal dat in onze collectie wordt opgenomen is openbaar en te gebruiken voor onderzoek. In overleg met de eigenaar en/of schenker kunnen delen van het archief of de collectie voor bepaalde tijd de status 'beperkt openbaar' krijgen.

Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) bewaart het militair-historische verleden van Nederland voor de toekomst. In totaal beheert het instituut ruim tien kilometer aan collecties en archieven. Een groot deel van de collecties zijn in te zien in de studiezaal van het NIMH. Een deel van het archief is digitaal toegankelijk via de website archieven.nl.